Ч. 55. (10.730). Львів, субота 13. березня 1926. Почтову належитість оплачено гуртом. Рік XLIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10, II. пов.
Конто почт. щад. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передпол.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·30 зл.
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к. Румунія 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 зол.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 СОТ.

Невідбудована ділянка.

(З приводу Загальних Зборів „Сокола-Батька").

Наша організаційно-творча праця у всіх важніщих ділянках національного життя, головно в освітньо-культурній і економічній, давно вже рушила з мертвої точки; досі відбудували ми багато з того, що нанесла нам воєнна руїна і повоєнне лихоліття. Щ› більше, здобуваємо цінности, що їх не мали перед війною, як нпр. більше зацікавлення освітніми і культурними справами серед самого селянства, будова читальняних, кооперативних і народніх домів по селах, що кількакратно перевисшує наш довоєнний дорібок у Східній Галичині, бистре поширювання кооперативної організації, витворення на селі численних гуртів інтелігентних і національно освідомлених селян, — все це явище для наших дальших успіхів незвичайно корисні.

Всіх, хто цікавиться сучасним життям та долею нашого села і малих містечок з українською більшістю, відомо, що найбільшу діяльність проявляє покоління у віці від 21 до 45 літ. Старше покоління, що грало ролю до війни, втратило свої позиції і лиш винятково бере участь у нашому теперішньому громадянському житті. Одною з причин цього явища є й те, що нині хлопці на селі женяться пересічно пять літ скорше як давніше, і як жонаті входять скорше у „громаду" та стають її повноправними членами.

На загал наша організаційна сіть у низах представляється вдоволяючо за винятком політичної організації. Природною причиною слабкої політичної сітки є наша пасивність в царині практичної політики, а навіть повне її знехтування в останніх літах. Та не про цю справу хочу говорити, бо на неї мусить прийти і певно прийде своя пора, а про ділянку нашого народнього життя, досі у великій мірі призабуту, чи радше невідбудовану.

Маю на думці нашу сокільську організацію. З повоєнної суматохи вирятовано тут дуже маленько, а радше, коли йде мова про низи, нішо, і у цій ділянці прийдеться нам робити майже все наново. Йде про організацію у карних сокільських рядах молодого і наймолодшого покоління, якій польська державна адміністрація до останніх днів ставила великі перепони, не даючи донедавна дозволу на оснування українських сокільських гнізд по селах і містечках. Остаточно і тут проломано нехіть польської державної адміністрації, і нині на території Східної Галичини можна приступати до оснування сільських „Соколів". Це треба негайно використати і заслужене у нашому національному житті товариство „Сокіл-Батько" зі своїми відновленими філіями по більших містах мусить негайно створити кадри для відбудови великої і тривкої сокільської сіти по селах і містечках.

Згадана щойно організаційна праця є тим пильніша, що кожному знавцеві сільського життя, що ним інтересується і рад би його пхнути в рямці національної організації, кидається в очі сумна дійсність, неграмотність і велике здичіння молодшого сільського покоління у віці від 16. до 22. літ, покоління, що бачило війну ще малими дітьми і росло у роках розвалу часто без опіки і школи, як дикий бурян під плотом. Це покоління доставляє нині найбільший контингент кандидатів до арештів і криміналів за побиття, крадіжки і т. и. і є у нас соціяльною недугою, що її мусимо лікувати.

Одним з ліків на цих розперезаних сільських парубчаків буде втягнення їх в національну організацію, що привчить їх карности, послуху, піднесе культурно і освідомить національно та поволі виховає на свідомих й характерних громадян. Такою організацією, що може і повинна виконати всі ті завдання — під цю пору для нас дуже важні і важкі — є якраз наша теперішня сокільська організація. Не сумніваємося ані на хвилю, що „Сокіл-Батько" сповнить це завдання. В його рядах працювало і працює стільки ідейних одиниць, що дають повну поруку, що в належний спосіб використають сучасний момент і переведуть бажану організацію, покликуючи до помочі свої відновлені філії по містах.

Щодо самої назви — то найкраще оставити загальну славянську назву „Сокіл". На назву „Січ" теперішні можновладці не згодяться. А й про доцільність та творчу змістовість цеї назви під теперішню хвилю — можна ще дискутувати.

Відносно мети сільських „Соколів" — в практиці слід ширити не тільки науку пожарництва і руханки, але також і спорту, чого перед війною не було, бо якраз спортом, нпр. копаний мяч і инші, відповідно пристосованим до наших примітивних і бідних сільських відносин, притягнеться до товариства молодь, її виховається і ублагородниться. Треба подумати і над тим, чи не можна би створити при „Соколах" пласту для молоді літ 14 до 18.

Праця зовсім не легка, бо нема відповідних підручників, пригожих для села і достаточного числа інструкторів. Але все те при добрій волі і сокільській енергії та підприємчивости дасться зробити. Час наглить і до масової організаційної праці належить приступити негайно.

І найліпша річ потребує розголосу, реклями і пропаганди. А цієї останньої треба чимало, коли задумана „Соколом-Батьком" організація сільських „Соколів" має мати в найближчій будучности масовий характер. На власний орган для пропаганди сокільських ідей може ще й не час. А врештою це завдання на разі краще зроблять наші народні часописі: „Новий Час", „Свобода" і „Український Голос", що мають широкий доступ до нашого села та містечка і які певно радо відкриють свої сторінки на цю ціль. Очевидно, і „Діло" як і при инших загально національних справах, так і тут не остане по заду і по своїм силам послужить сокільській справі.

Можна порозумітися з одним з наших народніх часописів для постійного щотижневого поміщування „Сокільських Вістей", а инші інформували б короткими комунікатами. Це мали би робити систематично окремі секції „Сокола Батька" — секція організаційна і секція пресової пропаганди.

Шляхом відповідної систематичної пропаганди потребу організації сільських „Соколів" зробиться невдовзі загально відомою і до праці в сокільських рядах притягнеться десятки, а може і сотки тисяч наших молодших і вовсім молоденьких громадян та виховається їх на здисциплінованих, характерних і діяльних членів нашого народу. А „Сокіл Батько" сповнить тоді вповні своє історичне завдання у відновлі нашого національного життя.

Д-р Степан Баран.

Чому Женева так затягається?

Посередники, принципіяльна справа і дійсні заслуги.

Димісія Бріяна на самім початку женевських нарад була тільки невеличким епізодом у тій важкій атмосфері нарад, які починають щораз ясніше приходити до одного висновку: про необхідність відкладення деяких рішень. Нині є ще надії на інтервенцію Бріяна, якого посередництво може буде щасливішим як представника Італії, Шіяльої, недуже по дружньому настроєного супроти Німеччини, після гострої виміни думок між Муссолінім і Штреземаном, два тижні тому.

Без огляду на те, чи Німеччина виявить охоту піти на деякі уступки, вороже становище до поширення Ради, таких держав як Швеція вказує на те, що діло йде про чисто принціпіяльну справу — нову організацію Ради. Вибір одного чи більше нових постійних членів Ради Ліги Націй є новою подією і не має прецеденсу в історії дипльоматичної праці. Теперішне засідання Ліги ріжниться тим від усіх попередніх конференцій та зборів Ліги що щонебудь на ньому вирішать то цього не можна вже буде згодом змінити. Коли давніше премієри міністрів та міністри закордонних справ рішали щонебудь за кордоном у міжнародніх справах, їх учинки та слова міг завсіди поправляти парлямент, при ратифікації договорів. Кожне рішення йшло так сказати ad referendum.

Ліга Націй є наскрізь новою інституцією і її конституція творена в Женеві має менш-більш мати головні риси „вічности". Парляменти можуть ставитись до неї так чи инакше, а вона має лишитись. Коли англійський парлямент дає своєму міністрові закордонних справ як представникові в Женеві „вільну руку", то він робить це тільки тому, що між ним і його міністром нема найменших сумнівів що до того, чого Англії не вільно нині зробити. Це значить: не вільно їй творити такий міжнародній верховний трибунал, який тратив би автоматично свій авторитет, в наслідок самої своєї безсилої організації. Справа постійних місць в Раді — як це голосно заявили такі впливові дипльомати як льорд Грей і Льойд Джорж — не може бути предметом торгів. Найважнішою умовиною успіху Ліги є те, щоби кожна держава займала в ній місце бодай анальогічне до своєї дійсної ваги, заслуг, впливу, авторитету. А такі мотиви є незалежні від тимчасових політичних комбінацій, порозумінь, обіцянок, вражених амбіцій та інтересів.

Нема нічого важшого як переконати когось щодо його дійсних компетенцій, коли він не має критичного їх зрозуміння. Представники народів та держав бувають у таких моментах ще менше критичні, як супроти власної особи. Ще неодин день мине, заки одні держави найдуть у Женеві відповідні аргументи та відповідну форму, щоби переконати инших щодо їх прибільшених претенсій.

Перспективи невдачі.

Мін. Скшинський і про можливість димісії.

Делегат Польщі в Лізі Націй, мін. Скшинський має нелегке завдання: з одного боку мусить переконувати великі держави що Польща повинна одержати постійне місце в Раді при нагоді принаття Німеччини, а з другого боку переконувати своїх земляків, що не повинні погрожувати Лізі, буцімто її покинуть. Мін. Скшинський підготовляє собі заздалегідь грунт на випадок невдачі польських заходів у Женеві і в розмові зі співробітником „Нає Фрає Прессе" дуже обережно зазначив, що обіцянка, яку дали Німеччині, не вяже нічим членів Ради супроти инших держав, які домагаються рівних прав. Одначе вважає, що признання Польщі постійного місця є й справедливе і корисне для европейського мира. Мін. Скшинський розуміє труднощі Англії та Франції в відношенні до Польщі та Німеччини, а проте гадає, що їх справою є їх розвязати. Чутки, буцім-то Польща в разі невдачі виступить з Ліги, є безпідставні. Може бути тільки балачка про димісію уряду мін. Скшинського. Врештою він ніколи не твердив, що одержав позитивні обіцянки щодо постійного місця в Раді.

Уряд Бріяна переходовий.

Теперішній уряд Бріяна вважають загально переходовим. Має влекшити положення Франції в Лізі Народів. Правиця й реп. союз виступають проти мін. вн. справ Мальві, за його колишню прихильність до Німеччини. Лівиця виступає проти мін. фін. Перета за виступлення з картелю лівиці.

Sed. czas. „Dilo" Pr. 108/26. W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej! Sąd okręgowy karny jak Trybunał prasowy we Lwowie, orzekł na wniosek Prokuratury Państwowej, że treść czasopisma „Dilo" Nr. 49 (10724) z dnia 6. marca 1926 roku pod tytułem: „Duch złoby i pecaylija" w ustępie między słowami: „świtowij aceo.." do końca artykułu zawiera znamiona zbrodni z § 65 a u. k. uznał dokonaną w dniu 5. marca 1926 roku konfiskatę za usprawiedliwioną i zarządził zniszczenie całego nakładu i wydał w myśl § 493 p. k. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21 ust. druk. z 17. XII. 1862 Dz. p. p. Nr. 6 ex 1863 t. j. zasądzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 zł. p. Lwów dnia 9. marca 1926 r.

Hawel.

стентки одного львівського лікаря, якої тіло скривали більш доби перед органами слідства. Три дні тому трапилась знов незвичайна подія в будинку вищої клініки при вул. Пієрів. Лаборантка у відділі патольогічної анатомії Годзелінська, що жила в інтимних зносинах з асистентом клініки д-ром Кульчером, застрілилась під вікном асистента в клініці. Вся історія щойно два дні пізніше дійшла до відома поліції. — Служниця молодого дентиста, при вул. Пекарській 59, в якого служила майже рік, не могла погодитись з фактом, що він відправив її та прийняв служачого. Магда Поповик мала поважні претенсії до молодого дентиста, якого подела в суд за відшкодування. Коли він зачинив перед нею двері останній раз, дівчина в розпуці побігла на бальком, щоб кинутися з третього поверха на подвіря. На щастя, якийсь поручик, зорієнтований у ситуації, підбіг в останній мент і задержав її. Дівчина дістала нервовий розстрій.

— **Жидівський національний район.** Центральна комісія для справ національних меншостей при ВУЦВК-ті вирішила створити на Криворіжжі жидівський національний район у звязку з переселенням туди компактних груп жидівських земельних кольоністів.

— **Комуністам-правникам не можна вести приватної практики.** Центральний комітет компартії большевиків України видав пояснюючий обіжник, в якому каже, що правники-комуністи не можуть займатися приватною практикою. Праця правника-комуніста мусить зводитися виключно до юридичної допомоги населенню з доручення колегії оборонців, консультаційних бюр і інших аналогічних установ.

— **З кіна.** В кіні „Лев" починається величезна фільма „Тайна білої тиші", основана на справжній події смерти мандрівних героїв і дві комедії.

З судової салі.

Проти ганебної клевети.

Дня 11. ц. м. зачалася у Львові розправа проти Вацлава Накке-Накенцького, бібліотекаря Тов. Шк. Люд. у Львові, за клевету на бл. п. Ольгу з Левицьких Басараб, на память і честь якої він накинувся в дикий і некультурний спосіб, подаючи у своїй брошурі „Saltomortale wielkiego pisarza. List otwarty do Stefana Żeromskiego z powodu „Przedwiośnia", що вона удержувала у Львові при вул. Оссолінських люпанар для німецьких та австрійських офіцерів. Карне донесення внесла іменем родини покійної Ольги з Левицьких Басараб її рідна сестра Іванна Левицька, якої заступником був д-р Паненцький (у заст. д-ра Льва Ганкевича). Обвинуваченого боронив д-р Маценліньский. Предс. розправи був радн. Невядомський, асесорами Дукат і Михаля.

Обвинувачений у своїй обороні покликувався на статтю у „Wieku Nowem" з 2. марта 1924 і на статтю в „Gazeci Porannej" з 7. III. 1925 р., звідки він узяв цю інформацію до своєї книжки. На цю обставину просив покликати на свідка ред. Данилюка, який мав би потвердити правдивість тих статтей, як і це, що родина поданих там фактів зовсім не спростовувала. Крім цього вніс на відчитання актів процесу Коваленка і тов., як мелиб виказати співучасть пок. Бессарабової в цій афері. Д-р Паненцький заявив, що не має нічого проти допущення всіх доказів, а від себе вніс на відчитання третьої частини „Przedwiośnia", цілої брошури Накенцького і відповіди на неї Заградніка у „Słowie Polskim".

Трибунал допустив переведення доказу правди, а саме згодився на відчитання статті у „Веку Новім" і „Газети Поранної" і покликання на свідка ред. Данилюка. Всі инші внесення відкинув. Після того по справу відложено на необмежений час

Сойм.

Дискусія над буджетом міністерства внутрішних справ.

На засіданні буджетової комісії дня 9. березня реферував пос. Русінек („Пяст") буджет міністерства внутрішніх справ і запропонував приняти запроектований буджет з тим, щоби видатки на центральну установу зменшити на 40 відс., а видатки на воєвідства і староства на загальну суму 740 тисяч золотих.

По рефераті виявилася дуже жива і широка дискусія. Міністер Рачкевич виступав завзято в обороні податкових цифр запроектованого буджету. Потім прийшов до слова посол Вижиковський (Визволене). Вижиковський зазначив, що польська адміністрація цілком не відповідає свому завданню. Винен тому не міністр, але та мафія, що опанувала міністерство. Міністер не має ні належного впливу ні авторитету. З окрема зле представляється поліція. Вона невсвічена, груба і деморалізує населення хабарництвом. Вона толерує за відповідними оплатами таємні шинки і шинки. Далеко гірше представляється справа з політичною поліцією, яка користується методами провокації. Для ілюстрації діяльности політ. поліції сголошує посол Вижиковський сензаційні ревеляції про якийсь апокаліптичний.

„Народовий комунізм польскі".

Виходиться, що начальник політичної поліції Сакарж зложив своїй владі зовсім поважний рапорт про те, що під ідейним проводом Пілсудського формується національний польський комунізм. До того політичного напрямку належить переважно радикальна польська інтелігенція. На плятформу „народового комунізму" погодилася „польська організація войскова", „Звйонзек легонув", „Стшелец". Вістря їх діяльности направлене проти ППС і проти зміжкованої групи „Визволення". Штаб тої акції тих оригінальних комуністів міститься в редакції „Гласу Правди". Провідниками руху є А. Скварчинський і В. Стпчинський. На чолі військового відділу стоїть полковник Славек. Ідейним провідником усього руху є, як сказано, марш. Пілсудський. Отже він прагне „до державного збля ження зі СРСР і до віншування засобів для політичного, суспільного і господарського порозуміння". На думку тих „комуністів" таке збліження могло би наступити тільки у випадку введення в Польщі устрою, зближеного до устрою СРСР. До цього руху приступили останніми часами ген. Новвід, ген. Ридз, Сміглий, ген. Дзиба-Бернацький і ген. Орліч-Дрешер. У звязку з тим затеглися давні ріжниці між правицею та лівицею в таборі Пілсудського.

Щоби реалізувати свою програму, рішили ті „комуністи" вирізати насамперед усю польську буржуазію, а потім уже завести в Польщі комуністичну господарку з одноріччною диктатурою Пілсудського. Та сама апокаліптична „компартія" поширює поголоски про те, що б. премієр Грабський і його уряд а також попередні уряди фабрикували долярі, щоби спасати польську валюту. Усю фінансову підтримку тієї роботи польських „неокомуністів" узяли на себе сенатори Шерешевський і Трускер. Її ексовою пригибуною цілого підприємства має бути варшавський „Курєр Поранни".

Навівши цілу повищу ревеляцію, посол Вижиковський сказав, що хоч міністер внутрішних справ Рачкевич і твердить про те, що ніхто того анонімового донесення поважно не трактував, не зважаючи на рапорт Сакаржа, то всеж сам Сакарж трактував його дуже поважно. Посол питає, чи політична поліція побирає величезні суми з дефицитового державного буджету на те, щоби займатися укладанням того роду ідіотизмів, що наведений елаборат? „Цей рапорт є документом, що свідчить про незглибиму глупоту польської політичної поліції та про повне її здичіння".

Пос. Ян Домбський (Стр. Хлопське) стверджує, що все населення зражене до польської держави через кепську адміністрацію. Бюрократія, а особливо поліція виявляє виразні тенденції роблення ворогів польської держави серед населення, щоби при допомові переслідування того населення доказати потребу істнування поліції. Промовець заповів зголошення внесення про скреслення 50 відс. буджету міністерства.

Потім промовляв пос. Розмарін, що піддав розторощуючій критиці буджет і всю діяльність міністерства. Розмарин заявився за значним зменшенням контингенту поліції, та виступив остро проти методів провокації, що ними послугується політична поліція. Вона викликує штучно всякі „політичні афери", щоби оправдати своє істнування. В старій Австрії — казав Розмарин — міністерство внутр. справ мало трьох начальників секцій в IV. службовій рангі та 1:0 урядників. У Польщі є двох віцеміністрів, шість урядників IV. ранги і 336 урядників. Можна на сліпо обтяти в міністерстві цілих 1:0 етатів. Далі забирали голос Гарусевич (З. Л. Н.), Богуславський („Визволене"), Славінський (Стр. хлопське), Прагер (ППС.), Попель (ППС.) і пос. Васильчук (Український Клюб). Під кінець забрав слово голова комісії пос. Гломбінський і зазначив, що в цьому році дотеперішні фінансові відносини не управнюють до надій на те, щоби державні доходи стали більшими від тих, які преліминує Уряд. А тому комісія вважає необхідним перевести більше редукцій у видатках, як це пропонує міністерство.

З театру.

Зразковий амат. гурток „Просвіти".

На тлі наших театральних відносин доволі симпатична поява, а це виступ аматорського театрального гуртка, який повстав при Т-ві „Просвіта" з найкращих аматорів Львова і його периферій. В неділю 7. марта 1926 дав названий гурток виставу комедії Тобілевича „Чумаки". Сильне враження було від поваги, з якою гурток віднісся до своєї праці і до публики, що виповнила салю Лисенка. До самої гри можна зробити більше, або менше критичних заміток, а проте прийдеться зазначити, що деякі персонажі були виведені бездоганно. У першу чергу всі жіночі ролі між якими вибивалася п. Олексинова (Соломія), Денисова (Нєся), Мурська (бушая), Балюківна (Ярина). З мужеських ролі привабливостю вибивався Петрович (Шпаковський), доброю грою Іваніш (Мітрій), Вересчий (Остап), старанним оправданням Яцівчук (Хома), який як режисер виявив всякі здібности.

Повчаюче відношення до публики зазначилося ще й небуденною у нас точністю. Як би не те, що минайном сезі не попуджену виставу театром п. Бойко наступило пригадуючи оповіщення, вистава закінчилася би в означеному речинці. Ця мала несподіванка що до точности віддає гуртковій на будуче наших глядачів.

І сама ціль вистави повинна бути притягаючою. Весь дохід призначений на видавництво пєс для аматорських гуртків.

Інавгураційна вистава сповнила надії. Як що гурток на будуче виявить ту саму повагу, охоту до праці, коли підбере відповідні пєси до вистави, може на певно рахувати на успіхи.

Оповістки.

Український Наддніпрянський Театр під дирекцією Н. Бойко.

Самбір. Саля „Сокола".

18.III. „Мазепа".

19.III. „Дибук".

20.III. „Ой не ходи Грицю" (прощальна вистава).

Борислав. Саля „Народного Дому".

13.III. „Дибук".

14.III. „Ревізор з Петербургу".

15.III. „Пан Твардовський".

16.III. „Без вини винуваті".

17.III. „Мазепа" (прощальна вистава).

Готується до постановки оперета „12 жінок і 1 муж" або „Жінки Іафета".

1337 10—7

Український Театр під дир. І. Когутяка.

Грималів. Саля „Народнього Дому".

Субота 13.III. „День і ніч".

Неділя 14.III. „Барон Кмиель".

Понеділок 15.III. „Послюбна ніч".

З днем 15. лютого заанґажовано з Львівського Театру п. Сокальську і п. Блавацького як режісера.

1380 4—7

Репертуар Українського Наддніпрянського Театру під дир. О. Мітневичевої.

Чесанів. Саля „Нар. Дому".

13.III. „Вихрест".

14.III. Прощальна вистава. „Казка старого млина".

Початок точно о год. 8-ій.

Подяка.

Люта смерть забрала нам з найкращої весни, бо в 18. році життя, улюбленого та найдорожчого Сина, брата і внука бл. п. Юліяна Андрейчика ученика 8. кл. гимн., що спочив на віки по тяжкій і довгій слабости дня 28. лютого ц. р. Прибиті тяжким горем по його втраті почуваємося до обовязку зложити цею дорогою сердечну подяку всім, що своїм співчуттям і помочю старались злагодити наш біль.

В першу чергу дякуємо Вп. П. Д-ру Вікторови Рогльови зі Сянока, що за весь час слабости заопікувався нам як своїм і як міг і умів ратував згасаюче молоде життя. Дякуємо Впреподобному о. Гентошові пароховій з Загіря, що не опускав нас і хорого в тяжких хвилях, потішав та помагав в чім лиш міг через останні хвилі життя і заняв ся похороном. Дякуємо Всч. о. Иосифови Добрянському за заосмотрення Найсв. Тайнами на дорогу до вічности. Впреосв. Отцю Лехицькому катехитові за провід в похоронах і пиве потіхи та чутке надгробне слово над могилою. Всч. о. Мих. Дуді катехиті з Сянока за Службу Божу і за похорон Покійного. Як рівнож і Впред. о. Вуйцікови лат. пароховій з Загіря за Службу Божу і участь в похоронах. Вп. П. Павлі Новицкому за чуване при ложу хорого через п ту ніч і слова потіхи. Вп. П. Д-ру Вас. Блавацькому і цілому укр. хорови з Сянока за прегарний спів на похороні і в часі Служби Божої. Ученикам Товаришам і Товаришкам Покійного за вінці і участь в похоронах та віднесення Покійного на місце вічного спокою. Вп. п. проф. Гепови і Двяському господареви класи Покійного за участь в похоронах. В кінці дякуємо Впов. Паням Яросл. Блавацькій, Новицькій, Мішиховій за поміч при уладженню похорону. Панству Міщакам, Орищакам, за прегарні вінці для Покійного. Учительському місцевому збори за цвіти і вінці та участь в похоронах враз з шкільною дітворою, Аматорським Кружкови місцевому, церковному братству, церковному хорови та всім громадянам за дуже чисельну участь в похороні. Бог Вам нехай Господь Бог стократно нагородить. — *о. Петро Андрейчик, батько, Вікторія бабуня, Володимир і Евген* браття. 1393 1—1

ди. Все те причиняється до того, що низовий радянський апарат по селах цілковито не допису є. Члени ВУЦВК-ту повинні, на думку Буценка, не тільки підтримувати постійний звязок зі селом, але й допомагати активно таким громадянським установам, як комітети незаможних, Комітети Взаїмодопомоги, Червоному Хресту, Аерохему і земельним громадам. Вони повинні вчити сільради про те, що до них належить опіка над кооперацією і иншими громадськими установами на селі, та найважнішим обовязком сільрад є догляд за розвитком сільського господарства.

Приглянувшися усім тим поміченням Буценка, що його сильно розчарували, приходимо легко до висновку, що українське село живе цілком відокремленим життям, яке не має нічого спільного ні з радянським законодавством ні з радянською владою. Воно живе поза межами теперішнього законодавства, замкнене в собі, хоч все таки т. зв. командні висоти на селі його інтересують. Доказом на те збільшена активність при відбуваючихся тепер виборах до сільських рад. Отже те, хто буде на чолі сільської влади, для нашого селянина рівнодушне. Як буде свій, то тим справніше буде йти власна консолідація поза межами обовязуючого законодавства. Засклеплюється селянська маса сама в собі, дихає чимсь несвідомим для радянських верхів, невразлива ні на їх кличі ні на реформи. І це їх непокоїть, це каже їм шукати щораз то нових шляхів підходу до нетрів тої загадочної селянської душі, щораз то нових заходів для опанування незбагнутої селянської психіки. Дотепер усі ці заходи розбивалися об неприступність того сфинкса, а всі шляхи вели на бездоріжжа. Нема ніяких даних і на те, щоби такий стан міг скоро змінитися.

Державна Плянова Комісія (Держплян) занималася справою безробіття. З підсумків боротьби з безробіттям у минулому році виходить, що 1. жовтня 1925 р. було на Україні 150 тисяч зареєстрованих безробітних. Найбільше було їх у Харкові, Одесі та Києві. Особливістю теперішнього безробіття є те, що склад безробітних значно змінився в порівнанні з попередніми літами у напрямі половинювання безробітних сільськими елементами. Безробітні тягнуть масово з сіл до міст. У минулому році дбали перш за все про те, щоби той чорноробочий елемент зі села набував певну кваліфікацію, без якої не зможе найти роботи. В тій ціли зорганізовано до 1. жовтня 1925 р. аж 800 трудових колективів, які обслужили 23.000 некваліфікованих робітників. Головний Комітет боротьби з безробіттям не прослідив ні разу на протязі цілого минулого року професійного складу безробітних.

У цьому році Головний Комітет боротьби з безробіттям намітив зорганізувати громадські роботи для безробітних на загальну суму 7.203.000 карбованців. При розподілі того капіталу поміж поодинокі категорії безробітних, мають класти головну вагу на трудові форми допомоги.

У народньому комісаріяті праці дуже живо розробляють плян влаштовування цілої низки курсів на всій Україні для підготовки спеціялістів до обслуги тракторів системи Форда аж 3.250 людей. Курси мають бути платні по 47 копійок за день. На курси мають вступати перш за все власники тракторів, а далі вільні слухачі виключно з безробітних сільських незамітків. Крім цього організуватимуть по ріжних пунктах України 16 майстерень виключно для направи тракторів.

Облизався неборака,
Та меншого в пузо —
Аж загуло!..
А той собі
Ще меншого туза
Межи плечі, той — меншого,
А менший малого,
А той дрібних; а дрібнота
Уже за порогом
Як кинеться по улицях,
Тай давай місити
Недобитків православних.
(8. VII. 1844.)

Приходиться отже признати польське оповідання з 1859 р. за біографічний факт нашого поета, бо немає ніяких причин його відкинути. На кінці завначуємо, що епізод цей в житті Шевченка — коли поет наглядно представляв народові значіння сили його солідарної чисельности в боротьбі з гнобителем царем і його посіпаками — не кидає й найменшої тіни на безсмертного автора „Кобзаря", котрий цілим своїм життям засвідчив, що завив до боротьби не виходив у нього в демагогічних цілях (як це робив Ценглевич, порівнання котрого з Шевченком так боявся пок. Франко!), а з внутрішнього, найчистішого змагання до волі!*)

*) Ті, що мають доступ до бібліотек в тих околицях України, де перебував Шевченко, могли би слідами М. Драгоманова і І. Франка подати й фольклорну історію цеї враги. Проф. О. Колесса думає, що належить її шукати в апокрифічних писаннях східного походження.

Остання воля „милостивого" цісаря.

Завіщання Франца Иосифа І. — Найзвичайніший спекулянт. — Все для фамілії. — Страх перед „улюбленими" народами.

Відень, 9. березня 1926.

Вже добрих девять років минуло від смерти передостаннього цісаря австроугорської монархії, а віденські часописи щойно тепер проголошують уперше завіщання Франца Иосифа І., того колись і „нашого" милостивого пана. Сталося це з приводу процесу, який ведеться у Відни проти одного зі спадкоємців у справі невиконання дрібного легату.

Завіщання Фр. Иосифа є дуже інтересним документом, а то з багатьох причин. Перш за все є воно точним виказом усього майна пануючого дому, звязаного з короною, значить — без майна поодиноких членів. Тут показується, що вартість цього майна важко подати, хочби тільки приблизно, в цифрах. Окрім недвижимостей — домени, палати, віллі, камяниці набуті в чисто спекулятивних цілях — обіймає воно такі предмети, як галерію образів, збірку голяндських гобелинів і т. п. твори мистецтва, яких вартість годі усталити. Незвичайне місце займають у тому виказі цісарського майна вартісні папери — акції, уділи, тощо. Тут показується, що проворний монарх відзначався немалим спекулятивним хистом, спекулюючи вже в часі війни на майні своїх „вірнопідданих і улюблених" народів. А саме за позичені на дуже догідних умовах гроші закупив він звиж 100 мільйонів воєнної позички, яка без найменшого вкладу приносили йому кілька мільйонів тодішніх ще добрих австр. корон чистого зиску.

З цілого майна — по думці завіщання — мала бути виділена частка вартости 60 мил. зол. корон на утворення окремого фідеікомісу. Ввесь прихід із цеї частини призначений був для кождочасного цісаря, але тільки з габсбурської династії. Решта величезного майна припала трьом архикнягиням, а саме: Гізелі, Валерії та Марії, з невеликими змінами для инших членів родини. Поза тим вузьким кругом своїх найближчих фамілиянтів „милостивий" цісар не помянув буквально нікого навіть одним мідяним сотиком! Не згадуючи про доброчинні цілі, або якийсь гуманітарний фонд — з порожніми руками вийшли теж найближчі службовці. Що більше! Щодо тих останніх „ласка" цісаря пішла так далеко, що дав їм до вибору: або дальше служити на дворі, або піти в пенсію — з половиною плати…

Взагалі ціле завіщання є гідним завершенням діяльности того закостенілого й задеревілого в дворській етикеті монарха, який у своєму на подив довгому житті не виявив ні разу найменшої кришки чуття. Отся неймовірналедоватість, етикетальна заскорузлість пробивається з кожного венця, мало що не з кожного слова завіщання. І так примром заява в першій точці, на самому вступі постано лає, щоб за його душу відправити „таку скількість богослужень, яка відповідає дворській етикеті"… Не менше характеристичне й инше місце, в якому просе не розділювати по смерти тіла. Як відомо, серця австр. цісарів хоронено окремо від решти тіла, а того Фр. Иосиф І. страшенно лякався.

Спитає хтось: Як розпрощався той „милостивий" пан зі своїми „улюбленими" народами? — Дуже коротко! Зложив їм — усім нараз двома словами — свою подяку і — тільки всього.

Та мабуть найбільше інтересною є остання точка постанови про згаданий вище фідеікоміс. Зазначено в ній дуже бистроумно, що на випадок зміни державної форми або династії ціле це майно належить уважати приватною власністю і приноровлювати до нього постанови австр. цив. закону з 1. VII. 1811 року!" Як бачимо, старенький монарх і його окружения пронюхували письмо носом уже давно — завіщання датоване 6. II. 1911 р.! Одначе в своєму ментальному „підйомі" духа й — делікатно кажучи — наївности шукали охорони в тіни законности, що їм одначе на ніщо не придалося.

Польська пропаґанда.

Спростування проф. Дністрянського.

У звязку зі статтею: „Польща і її меншости", поміщеною у виливовій „Correspondance Universelle" в Парижі, переслав проф. д-р Ст. Дністрянський на адресу директора того журналу ось таке спростування:

У Вашій цінній „Correspondance Universelle" з 9. лютого 1926 у статті: „La Pologne et ses minorités" згадано моє імя, але не всі подані там відомости є вірні. Тому прошу Вас помістити в найближчому числі своєї кореспонденції таке спростування:

„Невірно є, будьто бы я колинебудь висловив згоду на заснування українського факультету чи курсу літератури, історії та теольогії при польським університеті в Кракові, або годився на утворення секції українських студій при одному з польських університетів.

Дальше невірно є, що український нарід не має відповідних наукових сил для заснування самостійного університету.

Натомісць є правдою, що як увесь український нарід, так і я домагався завсе заснування самостійного українського університету на українській земли".

Політичні новини.

Конференція у марш. Ратая.

У марш. Ратая була 11. III. нарада представників коал. сторонництв. Ухвалили, що вівторок скличуть конвент сеніорів. У соймових колах числяться з відложенням засідання сойму, бо до вівтірка Скшинський не зможе вернутися з Женеви, тому що тамошні наради проволікаються.

Положення в Женеві.

На думку знавців Союза Народів положення в звязи з реорганізацією Ради є тепер безвихідне. Швеція більше ніж коли непримирима. Ніяк не змінить свого становища, або зложить мандат члена Ради. Противне становище Еспанії виключає всякий компроміс. Німецька делеґація дальше грозить, що кине негайно Женеву в разі неприхильної полагоди. Це рівналося би розбиттю льокарнського пакту. За те ніяка держава, навіть Італія не хоче взяти відповідальности. Вчорашнє засідання представників держав було найбурливіше від часу повстання Союза. Шведський дел. Унден бив пястуком у стіл і піднесеним голосом заявив, що не допустить до уділення постійного місця крім Німеччини. Чемберлен старався злагіднити слова Ундена. Бразилійський дел. Мельо Франко грозив виступленням Бразилії зі С. Нар. і спротивом проти принняття Німеччини, коли передше не сповнять домагання Бразилії Бріяна, після повороту до Женеви, Бонкур повідомив про положення. Думають, що Бріянови вдасться полагодити справу. Бар. Унден заявив кор. „Бальт. Пресе" що годі передчасно полагоджувати справу поширення Ради. Швеція скорше противилася поширенню Ради ніж Польща висунула своє домагання.

СРСР. проти війни.

Риков заявив, що СРСР. взяв би участь у конференції розброєнь, але вимагає знищення всіх галузей воєнного промислу.

Біржа.

Гроші.

Америк. дол. 7·92 — 7·94 канад. дол. 7·72 — 7·74, чеські кор. 0·23·00 — 0·23·25, леї 0·3·00 — 0·3·12, франки фр. 0·28·00 — 0·28·25, фр. швайц. 1·40 — 1·45, англ. фунт 36·00 — 36·50.

Золото. 20 кор. 30·50 — 31·00, 20 франк. 28·00 — 28·50, 20 марк. 35·20 — 35·70; 10 руб. 38·00 — 38·80.

Срібло. Австр. кор. 0·62·50 — 0·63·00, 5 ав. кор. 3·30 — 3·38, фльорени 1·65 — 1·70, рубл. 2·66 — 2·72, рубель дрібним сріблом 1·32 — 1·36.

Збіжа.

Пшениця краєва з 1925 р. 36·00 — 38·00 жито галицьке з 1925 р. 24·30 — 25·50 ячмінь галицький бров. —.— до —.—, овес гал. 22·50 — 23·00.

НОВИНКИ.

— **Конфіската.** Вчорашнє число „Діла" сконфісковано за закінчення статейки п. з. „Биртаки" (наша увага до статті в „Роботник-у") і за підзаголовок та одно більше місце в статті „Вчера і нині". Це 27-а чергова конфіската нашого органу в цьому році.

— **Дар „Просвіті".** „Просвіта" одержала вчора як дарунок два прегарні великі образи кисти артиста-маляра І. Труша: один це портрет д-ра Кості Левицького дарований інж. Гукевичом; другий це вид на печерське узгіря в Києві, жертвований самим артистом.

— **Напад на поїзд.** До Столиців наспіла вістка, що 7. III. виконано напад на особовий поїзд на шляху Орша-Лепель. Виновники розкрутили шини на довшім просторі і поїзд вискочив зі шин. Сім подорожних було вбитих, около 20 ранених. Виновники, здається, білоруські диверсанти. Почтовий вагон ограбили.

— **Не зробив інтересу.** Віденський „редактор" Натан Ранд, відомий ширшій публиці щойно з процесу Штайгера, не здобув своїми сензаційними ревеляціями ні належної йому „слави", ні якоїсь иншого роду „бенефіцій". Отся обставина дає тій небесній птиці, що дальше обтовкає собою віденські бруки, чудесний привід пожалітися перед першою ліпшою стрічною людиною на свою незавидну долю. Він ще й оправдується, мовляв, він не хотів зізнавати, його „певні круги" — ми знаємо, хто вони — просто силою затягли, на поліцію. Ба! Не лише затягли, але в добавок цього вистарали йому урядовий формуляр на зізнання і попрохали ті зізнання написати дома, де всеж таки лекше за фантазію, ніж між сірими стінами політичного бюра…

— **Також ювилей.** Вчора святкували львівські водопроводи роковини свого 25-літнього істнування. При співучасти представників влади та духовенства освятили на Марійській пл. воду. Мабуть ніхто з мешканців, якому зачиняють двічі на добу водопроводи, не запримітив учора цього шумкового свята. Гарно булоб, якби на память такої великої днини, мешканці нашої столиці діставали відтепер в дарунку воду з водопроводів на протязі всього дня.

— **З любовних траґедій.** Любовні історії повторяються, як усе инше в світі, а може ще частіше. Читачі може пригадують собі недавнє самовбивство чи-

Вчора і нині.

Царська Росія у відношенні до польського приватного університету у Варшаві.

Рік 1907/08 був повний домагань влади і заходів управи у неї. Заборонено викладати одному прелегентові, та одначе небавом дано дозвіл.

В січні 1908 р. оберполіцмайстер доручив циркуловому комісареві списати протокол, немов то виклади ведуться без дозволу. Йому пояснено, що не ведеться ніяка школа, лише курси на основі статуту і дозволу ген. губернатора. В лютім 1908 р. коли виклади були в повному ході, надійшло з канцелярії губернатора домагання, щоби добути дозвіл на виклади ген. губернатора або від наукових властей. На внесене до ген. губернатора прохання прийшла відповідь, що всі систематичні курси є підчинені науковим властям, одначе щоби не переривати занять, ген. губернатор затверджує усіх прелегентів і всі виклади по кінець шкільного року, та на будуче відослав петентів до наукових властей. Тому в липні управа курсів звернулася до куратора варшавського наукового округу і цей затвердив дозвіл ген. губернатора та передав інспекторові варшавських шкіл догляд над курсами. Тому до нього звернулася управа курсів з проханням затвердити прелегентів і програму викладів на слідуючий рік. Він заявив, що хоч в тому напрямку нема ніякого закону, то не має також нічого проти уладження курсів. Така залежність від наукових властей тревала чотири роки у найкращих обопільних взаєминах.

Від часу до часу повторялися запити властей про курси, та кінчилося тим, що їх управа посилала на початку кожного академічного року оберполіцмайстрові й інспекторові шкіл списки прелегентів, викладів, часу і місця занять, усе те в польській мові. З того зробив оберполіцмайстер в серпні 1910 р. квестію, заявляючи, що документи, які підлягають розглядові властей, мають бути в російській мові з рівнобіжним перекладом на місцеву мову. Ту справу вдалося полагодити. З поч. 1910/11 р. почався між адміністрацією і шкільною владою спір за компетенцію щодо курсів, бо перша стояла на становищі, що курси належать до шкільних властей і домагалася предложення від них дозволу, натомісць куратор хотів піддати курси знову під власть адміністрації. Його становище піддержав міністер освіти, пояснюючи, що Тов. Наукових Курсів, не маючи усіх прикмет, що знаменують наукові заведення на основі закону про прилюдні виклади, повинно підлягати адміністраційній владі. Куратор, представляючи це пояснення, додав від себе, що з його боку нема перешкоди до ведення викладів Товариством Наукових Курсів, бажаним булоб тільки, щоби історію викладано по російськи. Остаточно по одномісячній перерві розпочато виклади на основі дозволу ген. губернатора, хоча нижчі органи адміністрації все стояли на тому становищі, що курси належать до шкільних властей. „Ви є вільним університетом, знаємо це“ говорили інспектор варшавських шкіл і генерал губернатор, та заохочували до заходів в справі виєднання відповідної концесії. Управа попробувала добути дозвіл на промислово-торговельні курси, та його не одержала, і курси далі велися на підставі приписів закону про стовариширення без ніяких перешкод з боку уряду.

Коли в 1914 р. появилася новеля про школи і приватні курси, Управа внесла до міністерства прохання в справі затвердження „Варшавських приватних вищих наукових курсів“, бажаючи в той спосіб дотеперішні курси перемінити на вільний університет. Одначе міністерство просвіти відмовило затвердження, вказуючи, що не бачить суцільного пляну наук, як в університетах, додаючи, що прелегенти повинні мати такі самі кваліфікації, як в державних школах того самого типу. Тимчасом прелегенти курсів мали головно заграничні дипльоми. Серед того прийшло письмо від ген. губернатора з повідомленням, що одержав від департаменту загальних справ пояснення, що на виклади, які обіймають справді повний і систематичний курс з ріжних предметів, одначе не мають постійного комплєту прелегентів і слухачів та не відбуваються в тісно означенім часі, дозвіл має видавати канцелярія ген. губернатора на основі закону про зібрання після попереднього порозуміння зі шкільною владою. Прикладаючи це пояснення до діяльности курсів, ген. губернатор повідомив їх управу, що курси підлягають вище вказаному порядкові. Порішено просити о копію міністеріяльного письма для точніщого обзнайомлення з ним, а одночасно вдержати заходи в міністерстві освіти в справі затвердження курсів.

Тимчасом почали обовязувати нові виняткові розпорядки військових властей, спричинені вибухом війни. В лютім 1915 р. оберполіцмайстер почав жадати, щоби виклади зголошувано до військової цензури, а в маю 1915 р. циркуловий комісар знову запитав управу про ціль і круг діяльности курсів. На тому закінчилися зносини з російськими властями, які в серпні 1915 р. покинули Варшаву.

Так представляється життя і діяльність польського приватного університету, названого „курсами“, у Варшаві за російських часів. Без сумніву були деякі перепони з боку російських властей чисто бюрократичного характеру, спричинені спорами про компетенцію і відсутністю відповідних законів, але всетаки польська наука і культура вільно розвивалася на протязі цілого десятиліття під крилами царського двоголового орла.

Анальогії до українського приватного університету не будемо переводити, лишаючи це шан. читачам, яким поведінка польської влади супроти українського приватного університету є загально відома.

Радянська Україна.

Буценко про низький рівень праці сільрад. — Безробіття та боротьба з ним.

В Харкові відбувалася в останніх днях лютого нарада членів ВУЦВК-ту-селян, що працюють у центральних радянських установах. На тій нараді виголосив велику промову про сільради секретар ВУЦВКу Буценко. Буценко відбув люстраційну подорож по Україні, та зачепив декуди і об сільські ради. Він прийшов на основі особистих помічень до переконання, що багато сільських рад цілковито не визнається навіть у законах про сільради. Члени тих рад цілком не знають ні своїх прав ні обовязків. Ясно, що без знання основних законів про сільради і без знання усіх інструкцій уряду не може бути мови і про якунебудь доцільну працю.

Щоби запобігти тій аномалії, Буценко апелює до всіх селян, членів Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету, щоби вони будучи на місцях, інформували населення про найновіще радянське законодавство, заглядали до сільрад, інтересувалися їхньою роботою та постачали їх відповідними вказівками, законами, інструкціями і т. п. Буценка вдарило, наприклад те, що у багатьох селах цілком не знають і не визнаються навіть у таких справах, як земельні, лісові, податкові тощо. Відповідні декрети радвлади про землю, ліс, податки, закони про шлюб і подружжя на селі майже невідомі.

Селяне не визнаються навіть у тому, що органами влади по селах є не сільські сходи, а сільські ра.

ЛУКА ЛУЦІВ.

Притча про зерна пшениці.

Історія легенди про легенду.

(Докінчення.)

Кароль Сабіна (1813—1877), журналіст, письменник, редактор соціялістичних часописів німецьких (Відень) і чеських (Прага), ще перед 1848 р. був видним представником поступового руху. В 1848 р. брав живу участь у бурливих подіях „весни народів“, 1849 арештовано його за співучасть у праці з Бакуніном і він пересидів три роки в „одиночці“, потім його засуджено воєнним судом на смерть через повішення — й „помилувано“ на 18 років тюрми. 1857 р. амнестований, жив у біді й аж з початком 60-их рр. відігравав знова значну ролю в літературному чеському життї. Одначе 1872 р. громадянський суд доказав йому службу поліції і то від 1861 р. (Проф. Jan Máchal: „Literatura česká XIX. stoleti Dil. III., část II., 414—422). Не помогла Сабіні ні його власна „Оборона“, друкована тогож року, ні пізніші подібні спроби. Єдиним „успіхом“ того всього було те, що після перевороту стали доступними матеріяли, які виказали службу поліції Сабіни — вже від 1859 року... І тепер ясно, яким чином обей більш нещасний, як злочинний Сабіна — вже будучи поліційним агентом, писав він у своїх творах про одного героя: „Ти вбрадний нарід пригноблений! Де стоїш, трава не виросте, куди дихнеш — життя вигине!“ (Проф. M. Tucek: „Припадок Сабіни“, Lumir, 1925, ч. 5, ст. 237—249) — мав під руками заборонену тоді в межах Австрії книжку! Пригадаю, що й Іван Франко не міг цеї статті найти навіть у львівських польських бібліотеках!

Бачимо тепер, що найстаршою редакцією цеї притчі є оповідання польського шляхтича з київської губернії, поміщене 1859 в париському „Przegląd i Rzeczy Polskich“ і звязане з особою Шевченка. Відси взяв цю притчу Сахер (1863) і приклав її до Сікорського і до подій 1846, від Сахера взяв її російський автор книги „Польская эмиграція...“ (1865) і Козьмян (1867). Проби І. Франка і В. Щурата відсунути цю притчу від Шевченка взад, як бачимо, не витримують критики й тому мусимо застановитися, чи можливий був подібний факт в життї Шевченка. Перш усього автор цеї відомости зовсім не відносився ворожо до українства і до Шевченка, як це гадав Франко. Про це свідчить хочби вже наведена вгорі виписка про Шевченка, характеристика Залеського й Чайковського, „котрі наговорили козаків приятелів“ у своїх творах, а не хотіли бачити, як щиж самі Сірки, Печаї, Тараси, Некраси й Небаби злизали їм „w kredensie talerze, rąbali drwa i gnój wywozili z obory“; а оці слова про козацькі війни небагато поляків і сьогодня повторили би: „Wszystkie te wojny były to walki o niepodległość, nosiły cechę up. niej części wyswobodzenia się z pod lackiej władzy“. Чи міг так писати ворог Шевченка й осміщувати його „демагогічним“ способом агітації? Далі треба зазначити, що не розуміємо, чому подібний факт в життї Шевченка, що його так дуже заперечував покійний Франко, вважаючи його тільки легендою, з ненависти приложеною до Шевченка, мав би чимнебудь пошкодити світлій памяти автора „Кобзаря“, про котрого тойже Поляк писав, що він „przesiąkł cały zasadą bezwarunkowej swobody i równości“?

Те, що небагато заховалося вісток, які потверджувалиб цей факт, не свідчить зовсім, як думає д-р Щурат, проти правдивости першого джерела. Інтересно, що в Росії маємо тільки один натяк на нього: „извѣстная катехизація съ зернами“ (Ф. Лобода в „Кiев. Стар.“ 1887, т. XIX, ст. 569) — чому, не треба пояснювати.

Дальшою вісткою, що потверджує цей епізод Шевченкового життя, є оповідання Ом. Огоновського, дещо змодифіковане, бо царя і всі вищі чини робить Шевченко із мякушки хліба, що опісля засипає житом. Відки Огоновський мав цю відомість, не знати; в кожному разі не з польської статті, а певно від когось із Великої України одержав листовно, бо цим шляхом зібрав він матеріяли для своєї праці. (Пор. Ом. Огоновський: Історія литер. II., 2, ст. 507—8). Не диво, що біограф Шевченка Ол. Кониський, що старався представити поета в якнайгарнішім світлі — навіть не згадав про цю пригоду в його життї.

Колиж вона могла відбутися? І чи дійсно, „знаючи хоч троха життя поета“, як писав Франко, треба її відкинути як легенду? Навіть М. Драгоманів, що старався доказати в знаній праці про Шевченка зовсім що инше, мусів признати, що все таки Шевченко „був найгорячіщий і найреволюційніший думками поміж братчиками“.

Найновіщі досліди над творчістю поета: В. Щурата: „Шевченко і Поляки“, хоч і перебільшені (Мих. Новицький: Записки Іст.-Фільол. Відд. Всеукраїнської Акад. Наук, том II.—III., ст. 230-240, Київ 1923), Мих. Марковського: „Шевченко в Кирило-Мефод. Братстві“ (ibidem том IV., ст. 49—57) вказують, що цей епізод міг органічно випливати із психіки автора „Кавказу“ і „Сну“ і не потребував бути аж причеплюваний Поляками. Щодо часу, то певно мав він місце перед засланням поета, а не — як це є в поплутаній версії — щойно 1859 р. Про це переконують нас ті вістки, які подав Сірко про Шевченка, коли то він вів „пропаганду на Поділі, в Києві і по шинках“ (рік 1846), а про що оповідає й Огоновський, що Тарас втікав від великопанських принять і „радо ходив в доми, де не пишно приймали його і де любив розказувати всякі пригоди способом шутливим“.

Певне світло може кинути на освітлення нашої пригоди і знаний уривок „Сну“, де подібно представлений є цар, що зі свойого центру роздає поличники при помочі своїх слуг аж „недобиткам православним“.

Дивлюсь: цар підходить
До найстаршого та в пику
Його як затопить!